

Turizm Rehberliği Bölümleri Müfredat Geliştirme Önerisi

Curriculum Development Proposal For Tourism Guiding Departments

Uysal YENİPİNAR¹

Kerem KARDAŞ²

¹Doç.Dr., Mersin Üniversitesi Turizm Fakültesi, uysalyenipinar@mersin.edu.tr

²Öğr.Gör., Mersin Üniversitesi Turizm Fakültesi, keremkardas@mersin.edu.tr

Gönderilme Tarihi / Submitted : 17.06.2019
Düzeltilme / Resubmitted (1) : 25.10.2019
Düzeltilme / Resubmitted (2) : 13.12.2019
Düzeltilme / Resubmitted (3) : 27.12.2019
Kabul / Accepted : 30.12.2019

Özet

Turizmde gelişmiş ülkeler stratejik turizm planlarına turizm eğitim programlarını da dâhil etmektedir. Bununla birlikte turizm rehberlerinin mesleki sorumluluk ve rolleri de her geçen gün artmakta ve değişmektedir. Bu değişim; eğitim kurumlarını, rehberlik eğitimini, eğitimin şeklini ve eğitim konularını da etkilemektedir. Türkiye’de Turist rehberliği eğitimi üniversitelerin meslek yüksekokullarında ön lisans, yüksekokul ve fakültelerde, lisans ve yüksek lisans düzeyinde vermeye başlanmıştır. Çalışmanın amacı; lisans düzeyinde eğitim veren turizm rehberliği bölümlerinin ders müfredatlarının mesleğin ihtiyacı, güncel gereksinimler ve sektörün beklentilerini karşılama düzeylerini araştırmaktır. Bu bağlamda; Türkiye’de bulunan turizm rehberliği bölümleri toplamda 40’dır. Bu çalışmada iki üniversitenin öğrenci almaya başlamadıkları tespit edilmiş ve araştırma 38 üniversitenin lisans programlarıyla tamamlanmıştır. İlgili programların ders müfredatları, Turizm Bakanlığı Sertifika Kurslarındaki dersler, Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi dikkate alınarak nitel araştırma yöntemi ile incelenmiştir. Sonuç olarak; lisans eğitim programlarındaki temel teorik derslerin beklentileri karşılar nitelikte olduğu ancak turizm de güncel konular, yabancı dil eğitimi, bölgesel temalı dersler ve teknik uygulamalı derslerin

nispeten sınırlı kaldığı belirlenmiştir. Türkiye’de Kültür ve Turizm Bakanlığı, Meslek Odaları ve eğitim kurumları turizm rehberliği mesleğini olumsuz etkileyebilecek içsel ve dışsal konjonktürel gelişmeleri takip etmekte, mesleğin ve turizmin zarar görmemesi için de önlem almaktadırlar. Araştırma bulgularının ilgili kurumların alacağı kararlara ve ileride yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Turizm Rehberliği, Mesleki Eğitim, Lisans, Ders Müfredatları

Abstract

Developed countries in tourism include tourism education programs in their strategic tourism plans. However, the professional responsibilities and roles of tourism guides are increasing and changing day by day. This change also affects educational institutions, tour guiding training, the type of training and training subjects. Tourist guide training in Turkey is provided as associate degree in vocational schools, as undergraduate and master’s degree in faculties and colleges. The aim of this study is to investigate the course curricula of tourism guidance departments providing education at undergraduate level to meet the needs of the profession, current needs and expectations of the sector. In this context; tourism guidance departments in Turkey are 40 in total. In this study, it was determined that two universities did not start accepting students and the research was completed with undergraduate programs of 38 universities. Relevant programs of curriculum, courses in Tourism Ministry Certificate Course, were examined by using qualitative research methods considering the Higher Education Qualifications Framework. As a result; It is determined that basic theoretical courses in undergraduate education programs meet the expectations, but current issues in tourism, foreign language education, regional themed courses and technical applied courses are relatively limited. The Ministry of Culture and Tourism, professional associations, and educational institutions follow the internal and external conjectural developments that may adversely affect the tourism guidance profession and take precautions to prevent the profession and tourism from being harmed. It is believed that the findings of the research will contribute to the decisions of the relevant institutions and future studies.

Keywords: Tourist Guiding, Tourism Guiding, Undergraduate, Curriculum

GİRİŞ

Türkiye Akdeniz ülkeleri ile kıyaslandığında hem coğrafi alan büyüklüğü hem de çok katmanlı tarihi ve kültürel değerler açısından oldukça zengin bir ülke olması nedeniyle turist rehberliği eğitimi önemlidir. Günümüzde turizm trendleri değişmekte (Çeken, vd., 2007), Türkiye'nin tanıdığı Avrupa kökenli dili, kültürü ve beklentisi bilinen turistlerin yerini yakın komşu ülke ve Güney Asya gibi uzak ülke turistleri ziyaret etmeye başlamıştır (2018 Yılı Genel Turizm İstatistikleri, 2019). Diğer yandan, uzmanlık gerektiren yeni destinasyonlar ve yeni turistik ürünler geliştirilmektedir. Arkeolojik kazılar sayesinde Göbekli Tepe gibi tarih öncesi devirlere ait yeni tur güzergâhları ve yeni destinasyonlar oluşmaktadır. Ülke turizmi için anılan gelişmeler önemlidir. Ancak böylesine geniş ve zengin birikime sahip ülkenin tanıtımı ve yeni destinasyonların ortaya çıkması ile bu duruma uyum sağlayan ve sağlamayan turizm rehberleri olacaktır. Turizm rehberleri tüm bu değişimlere uyum sağlamak için; yeni yerler, yeni tarihler, yeni diller öğrenmek, yeni kültürler tanımak ve kendilerini sürekli yenilemek zorundadırlar. Günümüzde bilgi çok çabuk eskimekte ve yeniliklere yetişemeyen geride kalmaktadır. Turist rehberliği mesleğinin seyahat etme özgürlüğü nedeniyle dışarıdan çekici görünen yüzünün arka planında disiplinler arası çalışma, iletişim becerisi yüksek ve yoğun bir eğitim söz konusudur. Bu nedenle Türkiye'de uzun yıllar Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde verilen turizm rehberliği eğitimi 1990'lı yılların ilk yarısından sonra yükseköğretimde de verilmeye başlanmıştır (Ahipaşaoğlu, 2001). Üniversitelerde önce 2 yıllık önlisans programları, ardından 4 yıllık lisans programları ile genişletilmiştir (Çokişler, 2017). Daha sonra turizm rehberliği Tezli ve Tezsiz Yüksek Lisans programları ile Profesyonel Turizm Rehberi yetiştirmek üzere Turizm Rehberliği Yüksek Lisans Ana Bilim Dalları kurulmuştur. Anabilim dallarının kurulması ile birlikte tezli yüksek lisans program mezunları için ilgili bölümlerin akademik kadrolarında yer alma şansı oluşturmaktadır.

Tourism Highlights 2018 yılı verilerine göre; yakın gelecekte Avrupalı turistlerin Asya ülkelerini, Asyalı ve Güney Amerika turistlerin de Ortadoğu ve Avrupa'yı ziyaret etme eğiliminde oldukları öngörülmektedir (UNWTO, 2018). Türkiye'de rehberlik eğitiminde ders müfredatında Avrupalı turistlere yönelik, Fransızca, İngilizce, Almanca yabancı dili ve antik çağ, Roma İmparatorluğu ve Avrupa tarihi gibi dersler yer almaktadır. Turizm öngörülleri dikkate alınarak ilgili derslerin yanı

sıra, farklı turist gruplarını hitap edecek derslere de yer verilmesi yararlı olacaktır. Bu amaçla; Turizm Rehberliği Bölümlerinin ders müfredatına İngilizcenin yanı sıra, Uzakdoğu dilleri ve İspanyolca gibi farklı diller eklenebilir. Diğer yandan, Müfredata üniversitelerin yer aldığı bölgeleri tanıtacak dersler ile uygulama gezisi dersleri de konabilir. Böylece bölge turizminin gelişmesine ve öğrencilerin uzmanlaşmalarına katkı sunulmuş olur. Dünya Turist Rehberleri Birliğinin eğitimlerinde derslerin çoğunun uygulamalı yürütüldüğü bilinmektedir (WFTGA, 2019).

Türkiye’de lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi, 38 üniversitede verilmektedir. Akdeniz Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesi bünyesinde iki ayrı fakülte ile toplamda 34 fakülte ve 6 yüksekokulda verilmektedir. Türkiye’de sayısı her geçen gün artan turizm rehberliği bölümlerine öğrenci talepleri de aynı oranda artmaktadır (Yüksek Öğretim Program Atlası, 2019). Bu kadar önemli bir bölümün eğitiminin bu bağlamda titizlikle değerlendirilmesi gerekmektedir.

Türkiye’de Profesyonel Turizm Rehberi yetiştirerek ülkenin kalkınmasına ve tanıtımına katkı sunan turist rehberlerinin, eğitimini lisans düzeyinde yürüten fakülte ve yüksekokulların ders müfredatlarının incelenerek, Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği’nde yer alan temel dersler ile üniversitelerin lisans bölümlerinde okutulan derslerin birbiri ile uygunluğu, turist rehberliği eğitimi veren kurumlar arasında standardın olup olmadığı, turizm sektörünün çevresel faktörlere duyarlı olması müfredatın bu hassasiyete sahip olup olması açısından oldukça önemlidir.

ALAN YAZIN

Turizm sektörü başlangıça gelişmekte olan ülkelerin itici gücü olarak bilinirken, günümüzde ülkelerin ekonomik ve sosyal yaşamına katkısı kadar çok sayıda sektörün gelişmesindeki itici gücü nedeniyle özellikle turizm gelirlerinin turizm giderlerinden fazla olması ülkelerin dış ödemeler dengesini olumlu etkilediğinden (Beyaz & Karabacak, 2018) gelişmiş ülkelerce de önemsenmekte ve kalkınma proramlarına alınmaktadır.

Turist rehberleri destinasyonların tanıtımında ve turistlerin olumlu izlenimler edinip, destinasyon sadakati yaratmada, destinasyon ürünlerini tanıtp sevdirmede en etkili nitelikli turizm profesyonellerinden biridir. Bu nedenle, turist rehberliği eğitimine verilen önem, ülkenin nitelikli rehberlerce iyi, doğru, ikna edici ve profesyonelce

tanıtılmasında etkili olacaktır. Rehber eğitiminde uluslararası beklentiler ve gelişmeler izlenerek ulusal bir eğitim politikası belirlenmesi, rehberlik eğitimi ve önemi konusuna stratejik planlarda yer verilmesi gerekir. Türkiye’de de bu durumun farkına varıldığını 2023 eylem planı göstermektedir; turizm rehberliği eğitimi veren üniversiteler ve meslek kuruluşları ile koordinasyon sağlanacak ve söz konusu kurumlar denetlenecektir. (Türkiye Turizm Stratejisi 2023, 2007).

Literatür incelendiğinde turist rehberi konusunda fazla sayıda tanım bulunmaktadır. Turist rehberi, bir ülkeyi gezen yabancı ziyaretçi gruplarıyla birlikte gelişlerinden geri dönünceye kadar onlarla bir arada olan, doğrudan ve en fazla süreyle ziyaretçilerle ilişki içerisinde bulunan ülke vatandaşıdır (Ahipaşaoğlu, 2001). Ülkeyi ziyaret eden turistlerin memnun kalıp ülkelerine olumlu izlenimlerle dönmesi turist rehberinin bilgisi, becerisi, kültürü, tutum ve davranışlarına bağlıdır (Yenipınar ve Zorkirişçi, 2013). Turist rehberini; bilgi aktaran, öğreten, arabulucu, tanıtım elçisi, grubunun lideri, olarak tanımlayan (Holloway, 1981) Cohen (1985) ise turist rehberinin kültürler arası iletişim rolü ile danışmanlık rolüne vurgu yapmıştır.

Uluslararası kabul görmüş Dünya Turist Rehberliği Birliği Federasyonu (WFTGA) tanımına göre turist rehberi: Turistlere kendi seçtikleri dillerde kılavuzluk eden ve bölgedeki spesifik, doğal ve kültürel miras alanlarını eğlendirici bir şekilde anlatan yetkinliği resmi makamlarca tanınan kişidir (WFTGA, 2019). Benzer bir tanımda ise; bir kentin veya bölgenin antik kentlerini, müzelerini, anıtsal yerlerini görmek için gelen ziyaretçi gruplara seçtikleri dilde doğal ve kültürel mirası eğlenceli bir şekilde anlatan kişilerdir (Zhang & Chow, 2004). Turist rehberi bu tanımlamalardan anlaşılacağı gibi yalnızca seyahatin başlangıç ve bitişine kadar ziyaretçilere eşlik edip tercüme yapan kişi değil; aynı zamanda gezilen destinasyonlar da farklı kültürleri tanımlarını, gezilen bölgelerin doğal güzellikleri, tarihi, soyut ve somut kültürel değerleri hakkında turistlere bilgi aktaran kişilerdir (Ap & Wong, 2001; Dahles, 2002). Leclerc ve Martin’e (2004:182) göre ise turist rehberleri; ziyaret edilen yerler, karşılaşılan insanlar ve otobüsün penceresinden fotoğraflanan manzaralar ile ilgili bilgi veren ve yorumlayıcı hikâyeler anlatan profesyoneller olarak tanımlamaktadırlar.

Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği’ne göre rehberlik hizmeti: "*Seyahat acentalığı faaliyeti niteliğinde olmamak kaydıyla kişi veya grup hâlindeki yerli veya*

yabancı turistlerin gezi öncesinde seçmiş oldukları dil kullanılarak ülkenin kültür, turizm, tarih, çevre, doğa, sosyal veya benzeri değerleri ile varlıklarının kültür ve turizm politikaları doğrultusunda tanıtılarak gezdirilmesini veya seyahat acentaları tarafından düzenlenen turların gezi programının seyahat acentasının yazılı belgelerinde tanımladığı ve tüketiciye satıldığı şekilde yürütülüp acenta adına yönetilmesi'' olarak ifade etmektedir (Turist Rehberliği Meslek Kanunu, 2012).

Turizm rehberliği konusunda yapılan bu tanımlamalar değerlendirildiğinde, turizm rehberi için, bir destinasyonu, bölgeyi ya da ülkeyi tanıtan, ziyaretçi gruplarına doğru bilgileri eğlendirici ve yorumlayıcı bir şekilde aktaran, ülkesini en iyi şekilde temsil eden, turistler ve ülke arasında kültür elçisi olan, eşlik ettiği gruplar ile bölge arasında olumlu düşüncelerin oluşmasını sağlayan ve turistin memnun olarak ayrılmasını sağlayan vatandaşı olduğu ülkenin tanıtımını yapan profesyonel kişiler olduğundan onlara verilen eğitimin kalitesi ve eğitim müfredatının dikkatle hazırlanması önem arz etmektedir. Bu bağlamda (Şahin, 2011) yapmış olduğu çalışmaya göre eğitim ve öğretim sürecinde kalitenin belirlenmesinde temel unsurlardan biri öğretim programlarının iyi şekildi organize edilmiş olmasının önemi vurgulanmıştır.

Turist rehberliği eğitim tarihçesi daha önce birçok makale, tez ve bildiriye ele alınmıştır (Ahipaşaoğlu, 1997; Değirmencioğlu, 1998; Çolakoğlu, 2009; Gül, 2012; Yenipınar ve Zorkirişçi, 2013). Türkiye’de turizm rehberliğinin temelleri Osmanlı Devleti’nin son dönem uygulamalarında atılmış (Değirmencioğlu, 1998) ve günümüze kadar süregelmiştir. Türkiye’de turist rehberliği 2012 yılında resmi olarak meslek statüsüne kavuşmuştur (Turist Rehberliği Meslek Kanunu, 2012). Bu durumun üniversitelerde öğrencilerin bölüme olan ilgisinin, turizm rehberliği eğitimi veren yeni bölümlerin açılmasına ve mesleğe olan talebin artmasına etkili faktörlerden biri olduğunu söylemek mümkündür.

1995 yılında turist rehberliği eğitimi yönetmeliğe ek madde getirilmesi ile bu eğitimin yüksek öğrenim bünyesine dahil edilerek yürütülmesi amaçlanmıştır. 1997 yılında Erciyes Üniversitesine bünyesinde Nevşehir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Türkiye’de lisans düzeyinde turist rehberliği eğitimini ilk defa vermeye başlamıştır. Böylece Bakanlık kursları, önlisans düzeyindeki meslek yüksekokulları ve

lisans düzeyindeki eğitim kurumları ile beraber turist rehberliği eğitimi üç farklı düzeyde günümüze kadar gelmektedir (Yenipınar & Zorkirişçi, 2013). Günümüzde ise yüksek lisans eğitiminin dahil olması ile turist rehberliği eğitiminde 4 farklı düzeye ulaşılmıştır (Turist Rehberliği Meslek Kanunu, 2012). Dört farklı eğitimin ilk üç aşaması üniversitelerin önlisans, lisans ve yüksek lisans düzeyindeki programlarından mezun olmak ve Türkiye Turist Rehberleri Birliğini'nin (TUREB) düzenlediği ülkesel ve bölgesel gezilere katılmak. Dördüncü aşama ise; *“Birliklerin ve Türkiye Seyahat Acentaları Birliğinin ortak önerileri ve Bakanlığın onayıyla turizm sektörünün ihtiyaçları da dikkate alınarak belirlenen dilllerde, gerektiği hâllerde belirlenen bölgelerde, yönetmelikle kurs ve sınavlara ilişkin belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde Bakanlığın gözetimi ve denetimi altında birlikler tarafından düzenlenen ülkesel veya bölgesel turist rehberliği sertifika programını başarıyla tamamlamak”* (Turist Rehberliği Meslek Kanunu, 2012).

Türkiye’de Profesyonel Turizm Rehberi eğitimi yaygın ve örgün olarak; Bakanlığın yetkilendirmiş olduğu Birlikler ve üniversiteler tarafından verilmektedir. Eğitim çıktılarının Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi kriterleri ile örtüşmesi turizm rehberliği mesleği açısından oldukça önemlidir. Türkiye’de Yüksek Öğretim Kurumu bünyesinde faaliyet gösteren Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi (TYYÇ), yüksek öğrenimini tamamlayan kişilerin alanında yeterliliklerini ve bu yeterliliklere ulaşabilmek için gereken kriterlerin nasıl olacağını gösteren bir kurumdur. Yükseköğretim alanında yeterlilik, Yükseköğrenimini tamamlayan bir kişinin mezun olduktan sonra alanın da yetkin olup olmadığını, mesleki anlamda neleri bileceğini ve neleri yapabileceğini ifade eder. (TYYÇ, 2019). Yüksek Öğretim Yeterlilikler çerçevesinde turizm rehberliği müfredatlarının yenilenmesi ve güncellenmesi büyük önem arz etmektedir. Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinin amacı; yaygın ve örgün eğitim ile kazanılmış ve kalite güvencesi garanti altına alınmış yeterliliklerin tanımlandığı, sınıflandırıldığı, ve bu yeterlilikler arasındaki geçişlerin belirlendiği öğrenmenin sürdürülebilirliğinin desteklediği tümleşik bir yapı sunmaktır.

Temel eğitim ya da temel dersler; turizm rehberinin bilmesi gereken konular meslek yönetmeliğinde, sertifika programında okutulacak dersler ve konferanslar kısmında belirtilen derslerdir. Turizm rehberliği müfredatları incelenirken özellikle temel derslerin saatlerinin, ders içeriklerinin ve akts kredilerinin de dikkate alınması

gerekmektedir. AKTS (Avrupa Kredi Toplama ve Transfer Sistemi), öğrenme süreçleri arasında kıyaslama ve ölçüm yapma olanağı sağlayan, öğrenmeye atfedilen kredi değerinin bir kurumdan diğerine aktarılmasına imkân veren yapıdır (AKTS, 2019).

Türkiye’de Turizm Rehberliği Eğitim Türleri

Günümüzde Türkiye’de turizm rehberliği eğitimi Turizm ve Kültür Bakanlığı ile üniversiteler bünyesinde verilmektedir. Bakanlık bünyesinde yaygın turizm rehberliği eğitimi şeklinde üniversiteler bünyesinde ise örgün eğitim ve uzaktan turizm rehberliği eğitimi şeklinde verilmektedir. Bu bağlamda Türkiye’de turizm rehberleri mesleğe farklı eğitim düzeylerinden gelmektedir (Temizkan, 2010).

Yaygın Turizm Rehberliği Eğitimi

Yaygın turizm eğitimi; toplumda turizm bilinci oluşturmak ve turizm sektörünün ihtiyaçlarını karşılayacak işgücünü eğitmek için belirli yaş ve seviyedeki kişilere yönelik olarak verilen mesleğe yönelik turizm eğitim kurslarını kapsamakta olup, bu kurslar sonucunda başarı gösterenlere sertifika veren bir eğitim sistemidir (Şehnaz & Pelit , 2002). Yaygın turizm rehberliği eğitiminin amacı; ülkenin ve sektörün ihtiyaç duyduğu profesyonel turizm rehberleri yetiştirmektir.

Yaygın turizm rehberliği eğitimi, 2012 yılına kadar Kültür ve Turizm Bakanlığı kursları kapsamında verilirken, 2012 yılında Turist Rehberliği Meslek Kanunu’nun yürürlüğe girmesiyle birlikte yalnızca ihtiyaç duyulan bölgelerde ve dillerde sertifika programları düzenleme yetkisi Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın onayı dâhilinde Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB) ve Turist Rehberliği Birliği’nin (TUREB) önerileriyle Birlik bünyesinde gerçekleştirilmeye başlanmıştır (Turist Rehberliği Meslek Kanunu, 2014).

Sertifika programında okutulan temel dersler ve konferanslar:

- Genel turizm bilgisi ve turizm mevzuatı
- Meslek etiği ve meslek dersi
- Türkiye’nin tarihi ve turizm coğrafyası
- Genel Türk tarihi ve kültürü
- Türk dili ve edebiyatı

- Arkeoloji
- Mitoloji
- Sanat tarihi
- İkonografi
- Dinler tarihi
- Genel sağlık bilgisi, ilk yardım, sağlık turizmi, turist sağlığı
- İletişim becerileri
- Anadolu medeniyetleri tarihi
- Türk halk bilimi ve geleneksel Türk el sanatları
- Türkiye'nin flora ve faunası, doğa tarihi
- Turizm sosyolojisi
- Müzecilik

konularından oluşur. Sertifika programının süresi en az yedi yüz ders saatidir. Haftada 45 saat günde en az dört saat, konferanslar ise en az iki saat olarak düzenlenir (Turist Rehberliği Meslek Kanunu, 2014).

Türkiye’de Bakanlık bünyesinde verilen temel derslere benzer şekilde Yunanistanda da verilmektedir. Yunanistan’ da turizm rehberliği eğitimi kapsamında arkeoloji, tarih, sanat tarihi, mitoloji, edebiyat, ilk yardım, müzecilik, halk bilimi, uygulamalı rehberlik gezisi, otobüste rehberlik eğitimi, jeoloji, coğrafya, dinler tarihi, turist psikolojisi, arkeolojik yasalar, turist hukuku gibi dersler verilmektedir (WFTGA, 2019).

Örgün Turizm Rehberliği Eğitimi

Türkiye’de örgün eğitim üç şekilde verilmektedir; Önlisans programları, Lisans programları, Yüksek lisans programlarından oluşmaktadır.

Örgün eğitim; belirli bir plan ve program çerçevesinde önceden belirlenmiş olan amaçlara ulaşmak için belirli yaş gruplarına okul ortamında verilen eğitimidir (Değirmencioğlu, 1997). Türkiye’de turist rehberliği eğitimi yükseköğrenim düzeyinde

üniversitelerde önlisans, lisans ve yüksek lisans düzeyinde verilmektedir. Türkiye’de profesyonel turist rehberi olabilmek için turist rehberliği eğitimi veren örgün eğitim programlarından birini başarı ile tamamladıktan sonra Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından düzenlenen yabancı dil sınavlarından (YDS) en az 75 puan alınması gerekir. Ayrıca bu puana denkliği ÖSYM tarafından eşdeğer görülen belgeler de kabul edilmektedir. Tüm bu belgeler ve Bakanlık denetiminde açılan kurslar öncesi yapılan dil sınavlarından geçerli puan aldıklarını gösteren belgenin ibraz edilmesi sonucunda Türkiye Turu Uygulama Gezisine katılım hakkı elde edilir. İlgili gezi kapsamında belirlenmiş olan turistik ve tarihi alanları tanımak ve bu bölgeler hakkında bilgi sahibi olmak amacıyla katılım zorunluluğu olan bölgesel ve ülkesel yurt içi geziler düzenlenir. Geziye katıldıklarını gösteren belgeyi Bakanlığa ibraz ettiklerinde ruhsatnamelerini alabilmektedirler (Turist Rehberliği Meslek Kanunu, 2014).

Turizm rehberliği eğitimi konusunda alan yazında daha önce benzer çalışmalara rastlanmış olup anılan çalışmalarda profesyonel turist rehberliği mesleğinin önemi, eğitimdeki aksaklıklar vurgulanmıştır. Turizm rehberliği eğitimi konusunda yaptıkları çalışmaları ile turizm rehberliği eğitiminde ders müfredatlarının geliştirilmesine yönelik katkıda bulunmuşlardır (Değirmencioğlu 1998; Yenipınar ve Zorkirişçi, 2013; Eker, 2015; İşçeli ve Kılıç, 2018; Çakmak ve İstanbullu Dinçer, 2018).

Alan yazında konuyla örtüşen benzer çalışmalar; İşçeli ve Kılıç (2018) lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi veren kurumlarda müfredatın Profesyonel Turist Rehberliği Yönetmeliğinden farklı olduğunu, zorunlu derslerin bazı üniversitelerde seçmeli ders olarak verildiğini ve ders isimlerinde farklılıklar olduğunu belirtmişlerdir. Çakmak ve İstanbullu Dinçer (2018) Türk kimliği derslerinin turizm rehberliği eğitimi veren lisans programları müfredatlarında daha fazla yer alması gerektiğini vurgulamışlardır. Yenipınar ve Zorkirişçi (2013) ve Eker (2015) çalışmalarında müfredatın teorik düzeyde yeterli uygulama açısından yetersiz olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Güven ve Ceylan (2014) ise yaptıkları çalışmada önlisans ve lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi veren yükseköğretim programlarının müfredatlarının Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği dersleri ile arasında farklılıklar olduğunu belirtmişlerdir.

Uzaktan Turizm Rehberliği Eğitimi

Bilişim teknolojileri içinde bulunduğumuz 21. yy' da hızla gelişmektedir. Bu gelişmelere paralel olarak günümüzde bilgiye ulaşmak eski zamanlara göre daha kolay hale gelmektedir. Uzaktan eğitim uygulamalarının ön plana çıkmasında eğitimde fırsat eşitliği ve belirli alanlarda eğitimin ücretli olması nedeniyle uzaktan eğitim uygulamaları başlamıştır (Kırık, 2014). Uzaktan eğitim, meknları birbirinden farklı ğrenci ve öğretmenlerin, iletişim teknolojileri aracılığı ile ğretim materyallerinin de bir araya getirilerek yapılan kurumsal bir eğitim faaliyetidir (Gülbahar, 2017).

Türkiye'de 2019-2020 eğitim-ğretim yılında turizm rehberliği eğitimi veren lisans programlarında uzaktan eğitim verilmezken ilgili dönemde nlisans düzeyinde uzaktan turizm rehberliği eğitimi verilmektedir.

ARAşTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın evreni Türkiye'de 2019-2020 eğitim-ğretim yılında lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimini sürdüren üniversitelerin lisans programlarının ders müfredatlarını kapsamaktadır. Araştırma turizm rehberliği eğitimi yürüten turizm fakülteleri ve yüksek okullar ile sınırlandırılmıştır. nlisans ve yüksek lisans programlarının bu çalışmada kapsam dışında bırakılmasının en önemli nedeni; zaman kısıtlılığının olmasıdır. Bir diğer neden ise lisans programlarının sayısının hergeçen gün artması ile birlikte turizm rehberliği eğitimi yürüten kurumların lisans programlarının müfredatının oluşturulmasına, geliştirilmesine katkı sunulması amacı taşımaktadır. Türkiye'de 2019 yılı itibariyle 38 üniversitede toplam 40 bölüm bulunmaktadır. Araştırmada 2019-2020 eğitim ğretim yılında ÖSYM tarafından ğrenci yerleştirilmesi yapılan 36 niversitenin 38 bölümünün müfredatları incelenmiştir. Müfredatları incelenemeyen bölümler 2019-2020 yılında turizm rehberliği eğitimine başlamadıklarından dolayı çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır. Bu bölümler; Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Turizm Rehberliği ile Kafkas Üniversitesi Sarıkamış Turizm Fakültesi Turizm Rehberliği bölümleridir.

Araştırma, nitel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma, *“gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma”* şeklinde tanımlamak

mümkündür (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırma da doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Doküman incelemesinde temel amaç; araştırılması planlanan olgular hakkında bilgi içeren yazılı belgelerin analiz edilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Doküman incelemesi özellikle doğrudan görüşme ve gözlem yapma imkanının olmadığı durumlarda tek başına bir araştırma yöntemi olarak kullanılmaktadır. Araştırma da kullanılan veriler ise üç aşamada elde edilmiştir. Bunlardan ilki Yüksek Öğretim Kurulu'na bağlı Yükseköğretim Program Atlası internet adresinden lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi veren üniversitelerin ve bölümlerin isimleri, ilgili bölümlerin kontenjan sayıları, bölümlere yerleşen öğrenci sayıları ile hangi puan türünden öğrenci aldıkları, ikinci aşamada lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi veren bölümlerin müfredatlarının internet sitelerinin incelenmesi yolu ile elde edilmiştir, son bölümde ise literatür taraması yapılmıştır.

ARAŞTIRMA BULGULARI

Turizm rehberliği bölümleri turizm fakültelerinin en yeni bölümleri olmasına rağmen sayısı her geçen gün artmaktadır. Bulgular kapsamında ilk etapta turizm rehberliği eğitimi veren kurumlar, ilgili kurumların kontenjan sayıları, hangi puan türünden öğrenci aldıkları, ikinci aşamada ise ilgili kurumların ders müfredatları incelenerek derslerin zorunluluk durumu, hangi dönemlerde verildiği, saatleri ve akts kredileri kategorilerinde incelenmiştir.

Tablo 1. 2019-2020 Yılında Türkiye’de Lisans Düzeyinde Turizm Rehberliği Eğitimi Yürüten Üniversiteler

	Üniversite Adı	Okul Türü	F./Y.O.	Bölüm Adı	Puan Türü	Yerleşen ögr.	Kontenjan	2019 doluluk oranı (%)
1	Adıyaman	Devlet	T.Fak.	Trzm. Rehb.	DİL	31	31	100
2	Afyon Kocatepe	Devlet	T.Fak.	Trzm. Rehb.(İ.Ö.)	DİL	52	52	100
			T.Fak.	Trzm. Rehb.	DİL	52	52	100
3	Akdeniz	Devlet	T.Fak.	Trzm. Rehb.(İÖ)	DİL	41	41	100
			T.Fak.	Trzm. Rehb.	DİL	52	52	100

			T.Fak.	Trzm. Rehb. (Manavgat)	DİL	62	62	100
4	Aksaray	Devlet	T.Fak.	Trzm. Rehb.	DİL	41	41	100
5	Anadolu	Devlet	T.Fak.	Trzm. Rehb.	DİL	43	43	100
6	Alanya Alaaddin Keykubat	Devlet	T.Fak.	Trzm. Rehb.				
7	Ankara Hacı Bayram Veli	Devlet	T.Fak.	Sey.İşl.Trzm.Reh.	TM	62	62	100
			T.Fak.	M.T.O.K.	TM			
8	Atatürk	Devlet	T.Fak.	Trzm. Rehb.	DİL	31	31	100
9	Aydın Adnan Menderes	Devlet	T.Fak.	Trzm. Rehb.(İÖ)	DİL	41	41	100
			T.Fak.	Trzm. Rehb.	DİL	52	52	100
10	Balıkesir	Devlet	T.Fak.	Trzm. Rehb.(İÖ)	DİL	62	62	100
			T.Fak.	Trzm. Rehb.	DİL	62	62	100
11	Batman	Devlet	T.O.İ.YO	Trzm. Rehb.	DİL	31	31	100
12	Bolu Abant İzzet Baysal	Devlet	T.Fak.	Trzm. Rehb.	DİL	41	41	100
13	Çanakkale Onsekiz Mart	Devlet	T.Fak.	Sey.İşl.Turz.Reh.	TM	62	62	100
14	Çankırı Karatekin	Devlet	T.O.YO.	Trzm. Rehb.	DİL	52	52	100
15	Ege	Devlet	T.Fak.	Trzm. Rehb.	DİL	57	57	100
16	Erciyes	Devlet	T.Fak.	Trzm. Rehb.	DİL	62	62	100
17	Gümüşhane	Devlet	T.Fak.	Trzm. Rehb.	DİL	52	52	100
18	Harran	Devlet	T.O.İ.YO	Trzm. Rehb.	DİL	41	41	100
19	İskenderun Teknik	Devlet	T.Fak.	Sey.İşl.Turz.Reh.	TM	13	21	61,9
20	İstanbul Gelişim	Vakıf	İ.İ.S.B.F	Trzm. Rehb.(%75 -%50 İndirimli)	DİL	36	36	100
			İ.İ.S.B.F	Trzm. Rehb. (Burslu)	DİL	4	4	100
21	İzmir Katip Çelebi	Devlet	T.Fak.	Trzm. Rehb.	DİL	62	62	100
22	Isparta Uygulamalı Bilimler	Devlet	T.Fak.	Trzm. Rehb.	DİL	41	41	100
23	Kafkas	Devlet	T.Fak.	Trzm. Rehb. (Sarıkamış)				
24	Karabük	Devlet	T.Fak.	Trzm. Rehb.	DİL	31	31	100
25	Kastamonu	Devlet	T.Fak.	Trzm. Rehb.	DİL	52	52	100
26	Kırklareli	Devlet	T.Fak.	Sey.İşl.Turz.Reh.	TM	41	41	100
27	Mardin Artuklu	Devlet	T.Fak.	Trzm. Rehb.	DİL	31	31	100
28	Mersin	Devlet	T.Fak.	Trzm. Rehb.	DİL	62	62	100

29	Necmettin Erbakan	Devlet	T.Fak.	Trzm. Rehb.	DİL	52	52	100
				Trzm. Rehb.(İÖ)	DİL	41	41	100
30	Nevşehir Hacı Bektaş Veli	Devlet	T.Fak.	Trzm. Rehb.	DİL	52	52	100
31	Nişantaşı	Vakıf	U.B.YO.	Trzm. Rehb.(Burslu)	DİL	4	4	100
			U.B.YO.	Trzm. Rehb. (%75 İndirimli)	DİL	29	36	80.6
32	Samsun Ondokuz Mayıs	Devlet	T.Fak.	Trzm. Rehb.	DİL	52	52	100
33	Pamukkale	Devlet	T.Fak.	Trzm. Rehb.	DİL	62	62	100
34	Sakarya Uygulamalı Bilimler	Devlet	T.Fak.	Trzm. Rehb.(İÖ)	DİL	41	41	100
			T.Fak.	Trzm. Rehb.	DİL	62	62	100
35	Selçuk	Devlet	T.Fak.	Trzm. Rehb.(Ali Akkanat)	DİL	41	41	100
			T.Fak.	Sey.İşl.Turiz.Reh.	TM	31	31	100
36	Sinop	Devlet	T.İ.YO.	Trzm. Rehb.	DİL	41	41	100
			T.İ.YO.	Trzm. Rehb.(İÖ)	DİL	36	36	100
37	Yaşar	Vakıf	U.B.YO.	Trzm. Rehb. (İng.) (%25 İndirimli)	DİL	6	11	54.5
			U.B.YO.	Trzm. Rehb.(İng.) (Burslu)	DİL	3	3	100
			U.B.YO.	Trzm. Rehb.(İng.) (%50 İndirimli)	DİL	16	16	100
38	Zonguldak Bülent Ecevit	Devlet	T.Fak.	Trzm. Rehb.	DİL	41	41	100

Kaynak: 2018-2019 yılı YÖK Atlas net sıhırbazı programından ve Lisans Düzeyinde Turizm Rehberliği Eğitimi Veren Kurumların İnternet adreslerinden derlenmiştir.

Günümüzde Türkiye’de Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK)’ nun lisans düzeyinde turist rehberliği eğitimi veren üniversitelerin turizm rehberliği bölümleri, bölümlerin kontenjanları ve bölümlere yerleşen öğrenci sayıları incelenmiştir. Türkiye’de 31 turizm fakültesi, 6 yüksekokul ve 1 iktisadi ve idari bilimler fakültesi bünyesinde olmak üzere toplamda 38 farklı üniversite bünyesinde 40 bölümün bulunduğu tespit edilmiştir. 2019-2020 Eğitim-Öğretim yılında Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Turizm Rehberliği Bölümü ile Kafkas Üniversitesi Sarıkamış Turizm Fakültesi Turizm Rehberliği Bölümlerine öğrenci kabulü yapılmamıştır. 2019-2020 Eğitim-Öğretim yılında ilgili bölümlere yerleşen öğrenci sayısı 2065 dir. Bölümlere öğrenci yerleştirmelerinin Dil puanı ve eşit ağırlık (TM) puanı ile yapıldığı tespit edilmiştir.

Rehberlik bölümlerinin isimlerini; Turizm Rehberliği, Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği Bölümü ile Mesleki ve Teknik Orta Öğretim Kurumları (M.T.O.K) gibi farklı isimlerin kullanıldığı bulgulanmıştır.

2019-2020 Eğitim-Öğretim yılında Devlet üniversitelerinde 36 adet program içinde 31 adet programın dil puanı ile öğrenci aldığı ve tüm programların talep edilebilirlik oranı %99 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 2. Turist Rehberliği Lisans Ders Programlarındaki Temel Derslerin Karşılaştırılması

Dersin adı / Hangi Adlarla Verildiği	Üniversite Adı																				
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
Sertifika Programında Verilen Derslerin Üniversitelerde Hangi İsimlerle Verildiği	Sert. Prog.	Adıyaman	Afyon	Akdeniz	A. Manavgat	Aksaray	A. Alaaddin keykubat	Anadolu	Ankara H. B. Yeli	Aydın	Balıkesir	Batman	Bolu İ. Baysal	Çanakkale O. Mart	Çankırı	Ege	Erçyes	Atatürk	Gümüşhane	Harran	İskenderun
		Dersin Zorunluluğu/ Verildiği Dönem/ Saati/ Akts Kredisi																			
Genel turizm bilgisi ve turizm mevzuatı	Z																				
Genel Turizm - Turizme Giriş- Turizm Bilgisi	Z134	Z136	Z136	Z134	Z124		Z122	Z136	Z123		Z122	Z134	Z124	Z135	Z123	Z122	Z123	Z136	Z134	Z135	
Turizm Mevzuatı	XXXX	XXXX	Z633	Z622	Z223		XXXX	XXXX	XXXX	S823	Z122	Z234	Z524	S222	XXXX	Z822	Z824	S524	Z433	Z624	
Meslek etiği ve meslek dersi	Z																				
Turizm Rehberliği - Rehberliğe Giriş	Z134	Z236	Z234	Z234	Z333		Z233	Z424	Z334	Z124	Z324	Z134	Z524	Z135	XXXX	Z133	Z123	Z237	Z434	Z134	
Meslek Etiği-Turizmde Etik, Turizmde İş Ahlakı	XXXX	Z524	XXXX	XXXX	Z333		S523	X725	XXXX	S823	Z824	Z734	XXXX	Z723	XXXX	Z422	XXXX	Z237	S523	Z522	
Seyahat Acenteciliği ve tur Op./ Tur op.	Z434	Z225	Z333	Z333	Z223		Z734	Z524	Z334	Z224	Z724	Z234	Z325	Z235	Z323	Z322	XXXX	Z335	Z335	Z322	
Türkiye'nin tarihi ve turizm coğrafyası	Z	Z234	Z224	Z323	Z323	Z535		Z333	Z435	Z223	Z124	Z122	Z134	Z823	Z135	Z323	Z222	Z324	Z135	Z435	Z635
Türkiye Turizm Coğrafyası/ Turizm Coğrafyası																					
Genel Türk tarihi ve kültürü	Z	XXXX	Z323	XXXX	XXXX	Z735		XXXX	Z323	Z423	Z723	Z423	XXXX	S624	Z523	Z324	Z122	S823	XXXX	XXXX	Z335
Türk dili ve edebiyatı/Türk Dili	Z	Z	Z	Z	Z	Z		Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z
Arkeoloji	Z	Z434	Z425	Z136	Z135	Z433		Z133	S634	Z233	Z324	Z224	Z334	Z614	Z323	Z135	Z323	Z234	Z424	Z523	Z634
Arkeoloji I-II-III																					
Arkeoloji ve Müzecilik, Arkeolojiye giriş																					
Mitoloji	Z	Z634	Z325	Z534	Z524	Z323		Z434	S634	Z232	Z324	Z625	Z534	XXXX	Z423	Z424	Z422	Z524	Z522	Z832	Z335
Mitoloji I-II-III																					
Yunan ve roma Mitolojisi / Türk ve Anadolu Mitolojisi																					
Sanat tarihi, ikonografi	Z	Z534	Z224	Z534	Z522	Z234		Z334	Z423	S524	Z322	Z723	Z534	Z534	Z534	Z235	Z235	Z423	Z535	Z524	Z524
Sanat tarihi I-II-III																					
Anadolu, Bizans, Selçuklu Sanatı																					
ikonografi,																					
İletişim becerileri	Z	Z334	Z525	Z723	Z122	Z224		Z223	S323	Z133	S624	Z224	Z334	S524	S122	XXXX	S522	Z223	Z624	Z524	Z433
Genel ve Mesleki İletişim, İletişim Teknikleri, Turizmde İletişim																					
Anadolu medeniyetleri tarihi	Z	Z334	Z625	Z334	Z245	Z835		Z323	S423	XXXX	Z634	Z324	Z334	Z322	Z334	Z334	Z425	Z423	Z222	Z735	Z336
Anadolu Uygarlıkları, Anadolu Uygarlıkları I-II	***	***	334	245	***		***	***	***	634	***	Z334	***	334	***	***	***	***	***	***	***
Türk halk bilimi ve geleneksel Türk el sanatları	Z	S734	Z623	Z823	XXXX	XXXX		S323	S725	Z633	Z883	Z523	S334	XXXX	Z534	Z535	Z323		Z424	XXXX	Z423
Türk halk bilimi, Anadolu El Sanatları, Türk Halk Bilimi, Halk Bilim																					
Türkiye'nin flora ve faunası, doğa tarihi	Z	S734	S723	XXXX	Z323	S834		Z833	Z725	S723	Z723	Z623	S434	XXXX	S334	Z623	S422	Z523	XXXX	S533	Z534
Türkiye Florası, Flora ve Fauna, Türkiye Faunası, Doğa Tarihi																					
Turizm sosyolojisi	Z	S334	Z336	Z223	Z323	S6*5		Z433	XXXX	XXXX	Z823	Z222	Z434	S524	Z333	XXXX	XXXX	S523	Z424	Z134	Z234
Müzecilik	Z	S334	Z425	Z723	Z824	Z334		Z535	S634	S623	Z823	Z723	S334	XXXX	Z734	S824	Z323	S523	Z122	Z523	Z634
Arkeoloji ve Müzecilik, Müze Rehberliği, Türkiye ve Dünya Müzeleri																					
Dinler tarihi,	Z	Z234	Z836	Z523	Z552	Z835		Z424	Z735	Z333	Z524	Z524	Z734	Z723	Z734	Z324	Z623	Z824	Z323	Z723	Z824
Genel sağlık bilgisi, ilk yardım, sağlık turizmi, t	Z	Z722	Z123	S423	S424	S535		Z613	S423	Z322	Z224	Z422	Z234	S624	Z523	XXXX	Z822	Z723	Z324	XXXX	Z322

Dersin adı / Hangi Adlarla Verildiği	Üniversite Adı																																								
		21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40																				
	Sert. Prog.	I. K.Çelebi	Isparta Uyg. Bil.	Gelişim	Kafkas	Karabük	Kastamonu	Kırklareli	Mardin Artuklu	Mersin	N.Erbakan	Neşehir	Niğantaşı	S.O. Mays	Pamukkale	Sakarya	Selçuk	S.A. Akkanat	Sinop	Yaşar	Z. Bülent Ecevit																				
Dersin Zorunluluğu/ Verildiği Dönem/ Saati/ Akts Kredisi																																									
Genel turizm bilgisi ve turizm mevzuatı	Z																																								
Genel Turizm - Turizme Giriş- Turizm Bilgisi		Z134	Z135	Z136		Z134	Z133	Z135	Z135	Z135	Z132	Z126	Z135	Z135	Z135	Z134	Z134	Z132	Z137	Z124																					
Turizm Mevzuatı		XXXX	S335	Z136		S323	Z522	XXXX	Z436	XXXX	XXXX	Z437	Z524	Z353	Z234	Z324	Z324	Z333	S536	XXXX																					
Meslek etiği ve meslek dersi	Z																																								
Turizm Rehberliği - Rehberliğe Giriş		Z227	Z133	Z263		S833	Z238	Z237	Z135	Z126	Z332	Z134	Z126	Z235	Z635	Z334	Z443	Z44	Z234	Z536	Z135																				
Meslek Etiği-Turizmde Etik,Turizmde İşAhlakı		S725	S835	Z535		S833	XXXX	S634		Z723	S733	Z722	S735	Z624	XXXX	Z633	XXXX	XXXX	Z122	XXXX	XXXX																				
Seyahat Acenteciliği ve tur Op./ Tur op.		Z533	Z234	Z537		Z234	Z522	Z134	Z336	Z337	Z435	Z423	Z336	Z323	Z535	Z335	Z234	Z234	Z233	S526	Z323																				
Türkiye'nin tarihi ve turizm coğrafyası	Z	Z522	S335	Z137		Z433	Z355	Z433	Z235	Z135	Z334	Z233	Z236	Z344	Z235	Z135	Z633	Z633	Z333	Z67	Z334																				
Türkiye Turizm Coğrafyası/ Turizm Coğrafyası																																									
Genel Türk tarihi ve kültürü	Z	Z434	S735	Z535		XXXX	S324	Z633		Z425	XXXX	Z423	XXXX	Z424	XXXX	Z633	XXXX	XXXX	S722	Z836	S322																				
Türk dili ve edebiyatı/Türk Dili		Z	Z	Z			Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z																				
Arkeoloji	Z	Z234	Z334	Z538		Z333	Z133	Z335	Z235	Z733	Z333	Z122	Z236	Z423	Z125	Z733	S633	XXXX	Z322	Z336	Z223																				
Arkeoloji I-II-III																																									
Arkeoloji ve Müzecilik, Arkeolojiye giriş																																									
Mitoloji	Z	Z237	Z534	Z733		Z323	Z534	Z433	Z535	Z723	Z535	Z322	Z536	Z325	Z345	Z633	S833	S825	Z433	S135	Z322																				
Mitoloji I-II-III																																									
Yunan ve roma Mitolojisi / Türk ve Anadolu Mitolojisi																																									
Sanat tarihi, ikonografi	Z	Z234	Z534	Z336		Z322	Z323	Z535	Z435	Z333	Z533	Z122	S635	Z534	Z325	Z734	S733	S725	Z533	Z136	Z322																				
Sanat tarihi I-II-III																																									
Anadolu, Bizans, Selçuklu Sanatı																																									
ikonografi,																																									
İletişim becerileri	Z	Z622	Z334	Z637		S523	Z234	Z133	S635	Z522	Z734	S724	XXXX	Z225	XXXX	Z334	Z335	Z525	Z223	Z635	Z234																				
Genel ve Mesleki İletişim, İletişim Teknikleri, Turizmde İletişim																																									
Anadolu medeniyetleri tarihi	Z	Z335	Z334	Z436		XXXX	Z346	Z535	Z235	Z333	Z524	Z222	Z237	Z434	Z125	Z532	Z434	Z434	Z333	Z136	Z422																				
Anadolu Uygarlıkları, Anadolu Uygarlıkları I-II		***		436			346	***		***	524	222	237	***	***	***	***	***	333	***																					
Türk halk bilimi ve geleneksel Türk el sanatları	Z	Z434	S435	XXXX		Z525	S624	XXXX	Z335	Z423	XXXX	XXXX	S535	S323	S525	Z732	XXXX	XXXX	Z333	Z337	Z723																				
Türk halk bilimi, Anadolu El Sanatları, Türk Halk Bilimi, Halk Bilim																																									
Türkiye'nin flora ve faunası, doğa tarihi	Z	Z522	S535	XXXX		S533	Z823	XXXX	Z735	Z523	Z734	S824	S535	Z624	S625	Z323	S524	S523	XXXX	Z836	Z823																				
Türkiye Florası, Flora ve Fauna, Türkiye Faunası, Doğa Tarihi																																									
Turizm sosyolojisi	Z	S826	Z734	Z336		S633	Z524	XXXX	S635	XXXX	S533	S522	XXXX	Z625	Z235	Z134	XXXX	XXXX	S522	Z237																					
Müzecilik	Z	S725	S835	S335		S833	S724	Z835	S635	Z723	Z734	S722	Z635	Z625	Z425	Z434	S525	Z523	S322	Z336	Z524																				
Arkeoloji ve Müzecilik, Müze Rehberliği, Türkiye ve Dünya Müzeleri																																									
Dinler tarihi,	Z	Z734	S635	Z838		Z322	Z323	Z734	Z435	XXXX	Z335	Z622	Z436	Z524	Z325	Z433	XXXX	XXXX	S522	Z735	Z522																				
Genel sağlık bilgisi, ilk yardım, sağlık turizmi, tı	Z	Z622	S435	Z336		S633	Z623	Z224	S535	Z423	Z423	Z822	S535	Z215	Z735	Z522	XXXX	XXXX	Z722	Z837	Z423																				

Kaynak: Lisans Düzeyinde Turizm Rehberliği Eğitimi Veren Kurumların İnternet Adreslerinden Derlenmiştir.

Tablo 2 de üniversite adlarının bulunduğu sütunlarda sıralama dersin zorunlu veya seçmeli olduğu, dersin verildiği yarıyıl, dersin haftalık saati ve dersin akts kredi puanı olarak sıralanmıştır. Tablo 2 de Bakanlık bünyesinde verilen sertifika programı kurslarındaki temel dersler ile 36 üniversitenin 38 turizm rehberliği eğitimi veren lisans bölümlerinin ders müfredatlarının birbirleriyle karşılaştırılması yapılmıştır. Yapılan karşılaştırmada Bakanlığın sertifika programında okutulan derslerin turizm rehberliği eğitimi veren çoğu bölüm ile benzerlik gösterdiğini, Turizm rehberliği eğitimi veren kurumlar arasında ders isimlerinin, derslerin zorunlu veya seçmeli olması, derslerin

verildiği dönemlerin, ders saatlerinin ve akts kredilerinin farklılıklar gösterdiği, bazı bölümlerde zorunlu ders olarak okutulan derslerin bir başka bölümde seçmeli ders olarak okutulduğu ya da dersin müfredat kapsamında olmadığı tespit edilmiştir. Örneğin Mitoloji dersi, Nevşehir Üniversitesi ilgili bölümünde ‘‘Türk ve Anadolu Mitolojisi’’ ve ‘‘Yunan ve Roma Mitolojisi’’ adları ile verilirken Sakarya Üniversitesi ilgili bölümünde ‘‘Mitoloji’’ adıyla verildiği gözlemlenmiştir. Aynı dersin Ankara Hacı Bayram Veli, Selçuk, Selçuk Ali Akkanat ve Yaşar üniversitesi turizm rehberliği bölümlerinde seçmeli ders olarak verildiği tespit edilmiştir. Bir başka örnekte ise; ilgili bölümlerde İletişim Becerileri adlı dersin 7 bölümde seçmeli olduğu 3 bölümde müfredatta yer almadığı bununla birlikte Erciyes Üniversitesi Turizm Rehberliği Bölümünde ilgili ders yedinci yarıyıldan itibaren teorik olarak haftalık iki saat ve iki akts kredi puanına sahipken, aynı ders Balıkesir Üniversitesi Turizm Rehberliği Bölümünde altıncı yarıyıldan itibaren teorik olarak haftalık iki saat ve dört akts kredi puanına sahip olduğu tespit edilmiştir. Türkiye’de üniversiteler kredi puanının yanında AKTS puanı kullanmaktadır.

Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesinde temel dersler incelendiğinde temel derslerde yeterliliğin olduğu öğrenim çıktılarından anlaşılmaktadır. Ancak derslerin yeterlilik çerçevesinde belirtilen şekilde çıktısına ulaşabilmek için akademisyenlerin kendi alanlarının uzmanı ve sektör deneyimli olması büyük katkı sunacaktır. (Gül, 2012), Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesinde turizm rehberliği öğrencilerinin, mesleği icra eden rehberlerin, seyahat acentalarının ve akademisyenlerin öğretim ve programının yeterlilikler çerçevesi değerlendirme ölçeceği bilgi boyutunda muhasebe, finansman, pazarlama, ekonomi ve işletmecilik bilgilerini, temel dersler olan turist rehberliği bilgisi, turizm bilgisi ve tarih bilgisine göre daha az düzeyde önemli gördükleri sonucuna ulaşmıştır. Buradan hareketle akademisyenlerin uzmanlık alanları değerlendirme dışında tutularak temel derslerin yeterlilikler çerçevesine uygun olduğunu tüm bu veriler değerlendirildiğinde lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi veren kurumlar arasında müfredat standardının olmadığını, belirtmek mümkündür.

Tablo 3. Turizm Rehberliği Lisans Ders Programlarındaki İşletmecilik Temelli Dersler

	ÜNİVERSİTE ADI																									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
Ders Adı	Adıyaman	Akdeniz	A. Manavgat	Aksaray	Ankara	Atatürk	Aydın	Balıkesir	Bolu	Çanakkale	Çankırı	Eriçyes	Gümüşhane	İskenderun	İ. Çelebi	Gelişim	Karabük	Kastamonu	Kırklareli	Mersin	Neveşehir	S.O. Mayıs	Sakarya	Selçuk	S.A. Akkanat	Yaşar
	ZORUNLU (Z), SEÇMELİ (S)																									
Genel Muhasebe	S				Z					Z		S		Z	S				Z	Z		Z		Z	Z	
Genel İşletme	S	Z	Z	Z	Z	Z	Z	S	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z		Z	Z		Z	Z	Z	Z	Z	Z	
Genel Ekonomi	S	Z			Z		Z			Z		S		Z	Z	Z	Z	Z				Z		Z	Z	S
Genel Pazarlama										Z						S										S

Kaynak: Lisans Düzeyinde Turizm Rehberliği Eğitimi Veren Kurumların İnternet Adreslerinden Derlenmiştir.

Tablo 3 incelendiğinde, müfredatları kıyaslanan 36 üniversitenin turizm rehberliği eğitimi veren 26 bölümünde seçmeli veya zorunlu ders şeklinde işletme temelli derslerin verildiği tespit edilmiştir. İlgili derslerin tamamının aynı bölümde verildiği tek bölümün Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Turizm Rehberliği Bölümü olduğu bulgulanmıştır.

Tablo 4. Turizm Rehberliği Lisans Ders Programlarındaki Yabancı Dil Derslerinin Karşılaştırılması

	Üniversite Adı																																											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40				
Yabancı Dil	Adıyaman	Afyon	Akdeniz	A. Manavgat	Aksaray	A. Alabdın Keykubat	Anadolu	Ankara	Atatürk	Aydın	Balıkesir	Bolu	Batman	Çanakkale	Çankırı	Ege	Eriçyes	Gümüşhane	Harran	İskenderun	Izmir K. Çelebi	Gelişim	Isparta Uyg. Bil.	Kağıas	Karabük	Kastamonu	Kırklareli	Mardin Artuklu	Mersin	Necmettin Erbakan	Neveşehir	Niğantaşı	On Dokuz Mayıs	Pamukkale	Sakarya	Selçuk	S.Ali Akkanat	Sinop	Yaşar	Z. Bülent Ecevit				
İngilizce	Z	Z	Z	Z	Z		Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z		Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z		
Almanca	S	S			S		S	S	S		Z	S	S	S	Z		S	S	S	S	S	S	S		S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S		
Arapça	S	S					S	S	S									S	S	S	S	S	S		S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S		
Rusça	S	S	S	S	S		S	S	S	S	S	S	S	S	S		S	S			S	S	S		S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S		
Çince	S	S	S	S	S		S	S	S	S	S	S	S	S	S		S	S			S	S	S		S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S		
Fransızca	S		S	S	S		S	S	S	S	S	S	S	S	S		S	S			S	S	S		S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S		
Japonca	S								S		S	S						S	S			S	S		S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S		
İtalyanca	S															Z										S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	
İspanyolca				S	S		S	S																		S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	
Flemenkçe				S																																								
Farsça							S																																					
Hintçe																						S																						
Lehçe																					S																							
Bulgarca																					S							S																
Portekizce												S																																S

Kaynak: Lisans Düzeyinde Turizm Rehberliği Eğitimi Veren Kurumların İnternet Adreslerinden Derlenmiştir.

Tablo 4 incelendiğinde, müfredatları incelenen 38 bölümün tamamında İngilizce derslerinin zorunlu ders olarak verildiği, Almanca ve Rusça derslerinin ağırlıkta ikinci bir yabancı dil olarak verildiği tespit edilmiştir. Almanca dersi 30 bölümde, Rusça dersi ise 32 bölümde zorunlu veya seçmeli ders olarak verilmektedir. İtalyanca dersi ise sadece Ege Üniversitesi Turizm rehberliği bölümünde zorunlu ders olarak verilmektedir. İngilizce, Almanca, Rusça ve İtalyanca dersleri dışında kalan diğer yabancı diller seçmeli ders olarak verildiği tespit edilmiştir. Örneğin Kastamonu Üniversitesi Turizm Rehberliği Bölümünde zorunlu yabancı dil olarak sadece İngilizce eğitimi verilirken Almanca, Arapça, Rusça, Çince, Fransızca, Japonca, İtalyanca, İspanyolca yabancı dil derslerinden sadece biri ikinci yabancı dil olarak seçilmektedir. Yabancı dil eğitiminde mesleğin ihtiyacı, güncel gereksinimler ve sektörün beklentileri doğrultusunda turizm rehberliği bölümlerinde sınırlı sayıda yabancı dil eğitimin verildiği tespit edilmiştir. Bu konu 3. Turizm şurasında; ilk olarak Çince, İngilizce, Rusça, Arapça, Almanca ve Farsça dilleri olmak üzere Türkiye'nin turizmdeki ana pazar hedefleri doğrultusunda yabancı dillerin müfredat kapsamına alınıp öğretilmesine, eğitimleri verecek yabancı dil öğretmenlerinin istihdam edilmesi şeklinde önemsenmiştir (3. Turizm Şurası, 2017).

Tablo 5. Turizm Rehberliği Lisans Ders Programlarındaki Bölgesel Temalı Derslerin Karşılaştırılması

Ders Adı	Üniversite Adı						
	Aksaray	Atatürk	Çanakkale Onsekiz Mart	Samsun Ondokuz Mayıs	Selçuk	Selçuk Ali Akkanat	İzmir Kâtip Çelebi
Aksaray'ın Yerel Değerleri	Seçmeli						
Çanakkale'nin Yerel Değerleri			Seçmeli				
Çanakkale Savaşları			Seçmeli				
Erzurum'da Turizm ve Turistik Değerler		Seçmeli					
Samsun				Zorunlu			
Samsun Halk Kültürü ve Gelenekleri				Seçmeli			
Yerel Turistik Değerler					Zorunlu	Zorunlu	
İzmir'de Turizm							Seçmeli
İzmir							Seçmeli

Kaynak: Lisans Düzeyinde Turizm Rehberliği Eğitimi Veren Kurumların İnternet Adreslerinden Derlenmiştir.

Bölgesel temalı dersler, üniversitelerin, bölümlerin kurulduğu bölge veya yöre ile ilgili tarihi, kültürel, sanatsal, coğrafik ve turistik içerikli dersler olarak tanımlanabilir. Tablo 5 incelendiğinde Türkiye’de 2018-2019 eğitim öğretim yılında lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi veren 38 adet bölümden müfredatları incelenen 38 bölümden sadece 7 adet bölümde toplam 9 farklı bölgesel temalı dersin verildiği tespit edilmiştir. Bu derslerden On dokuz Mayıs Üniversitesinde verilen Samsun isimli ders ile Selçuk Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesi Ali Akkanat Turizm Fakültesinde verilen Yerel Turistik Değerler isimli dersin zorunlu ders kapsamında verildiği bulgulanmıştır. Diğer 6 ders ise seçmeli ders olarak ilgili bölümler tarafından verilmektedir.

Yenilikçi ve uygulama derslerinin büyük bir kısmının turizm rehberliği eğitimi veren bölümlerin müfredatlarında seçmeli ders olduğu ya da ilgili derslerin hiç olmadığı tespit edilmiştir; Yenilikçi dersler müfredatta olması yarar sağlayan ancak müfredatta çok az yer bulunan Etkili Konuşma, İşaret Dili, Turizm Trendleri, Dövme Sanatı vb. derslerdir. Müzecilik dersi ve İlk Yardım gibi dersler uygulamalı ders yerine teorik ders olarak okutulduğu tespit edilmiştir. Örneğin; İlk Yardım dersi, Anadolu Üniversitesinde ve Ondokuz Mayıs Üniversitesinde birer saat uygulama yapıldığı diğer üniversitelerde ilgili ders için uygulama saatinin müfredat kapsamına alınmadığı bulgulanmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüz dünyasının bilgi ve internet çağında herşey hızla değişmekte ve yenilenmektedir. Yalnızca yenilikleri takip edebilen ve uyum sağlayabilen kurumlar rekabette ayakta kalabilmektedir. Bu nedenle eğitim kurumları da kendilerini değişen dünyanın gereksinimlerine uyarlamak zorunda kalmaktadırlar. Dağdeviren (2007) ve Şahin (2011) yaptıkları çalışmalarda; teknolojik gelişmeler karşısında eğitim programlarının sürekli güncellenmesi ve ders programları geliştirilirken iş dünyasının beklentilerinin dikkate alınması konusunda vurgu yapmışlardır.

Bu çalışmada, Türkiye’deki fakülte ve yüksekokulların turizm rehberliği bölümlerinin ders müfterdatları incelenmiştir. İncelenen bu dersler; zorunlu dersler, seçmeli dersler, yabancı dil dersleri, bölgesel temalı dersler, uygulama dersleri ve yenilikçi dersler başlıkları altında toplanmıştır. Zorunlu dersler; Bakanlık kurslarında okutulan dersler ve onlara eklenen dersler, Seçmeli dersler; ilgili dönemde açılan

öğrencilerin tercih edebileceği dersler, Bölgesel temalı dersler; üniversitelerin veya bölümlerin kurulduğu bölge ve kentlerle ilgili dersler, Uygulama dersleri; teori ve uygulamanın birlikte sunulduğu dersler ve Yenilikçi dersler ise turizmdeki yeni gereksinimleri karşılayacak derslerdir.

Turizm rehberliği bölümlerinin ders müfredatı ile ilgili olumlu yönler şunlardır:

- Temel derslerde Bakanlık Kurslarında yer alan konulara sadık kalınması, kursta bitişik yazılan farklı derslerin ayrıştırılması ve yeni temel dersler eklenmesi, Bakanlık kursları ile üniversite bünyesinde verilen eğitim arasındaki farklılıklar olduğu daha önce birçok araştırmacı tarafından belirtilmiştir (Güven ve Ceylan, 2014; Hacıoğlu ve Demirbulat, 2014; İşçeli ve Kılıç, 2018).
- Üniversitelerin kurulduğu bölgeleri tanıtmaya yönelik derslerin varlığı,
- Seçmeli derslerin varlığı,
- Rehberliğe yararlı olacak '*işaret dili, müze rehberliği, gemi rehberliği*' gibi farklı derslerin müfredatta yer alması ifade edilebilir.

Turist Rehberliği Bölümlerinin ders müfredatı ile ilgili olumsuz yönler şunlardır:

- Genel olarak derslerin teorik olması ve uygulamaya yönelik derslerin yetersiz olması veya hiç olmaması,
- Uygulama olanaklarının ve derslerinin yetersizliği (dersin kredisinin olmayışı, zaman alması, maliyet vb.)
- Temel derslerle ilgili isim, saat, dönem ilgili bir standardın olmaması,
- İşletme temelli derslerin seçmeli ders olarak verilmemesi,
- Uzmanlaşmaya yönelik derslerin yetersizliği,
- Bölgesel temalı derslerin az sayıda bölümde açılmış olması,
- Yabancı dil dersleri genel olarak İngilizce, Almanca ve Rusça dersleri ile sınırlıdır. Yalnızca İspanyolca dersi yedi lisans programında, Portekizce dersi ise sadece bir lisans programında seçmeli ders olarak verilmektedir. İngilizce yabancı dili yeni oluşturulacak müfredatlar da öncelikli olmamalıdır.

Lovrentjev (2015), çalışmasında yerli ve yabancı turistlerle sürekli iletişimde olan turizm rehberlerinin özellikle yabancı dile hâkimiyet konusunda eksikliklerinin olmaması gerektiğini belirtmiştir.

- Bilgi teknolojileri ve Etkili Konuşma dersleri gibi dersler çok az bölümün müfredatında yer almaktadır. Örneğin; Etkili Konuşma dersi sadece Mersin Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesinin ilgili bölümlerinde seçmeli ders olarak okutulmaktadır.

Turizm Rehberliği Bölümlerinin Müfredat Geliştirilmesine Yönelik Öneriler:

Turizm rehberliği eğitiminde verilen dersler Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi ile uyumlu şekilde tasarlanması önerilebilir. Akademisyenlerin uzmanlık alanları yeterlilikler çerçevesi bağlamında süreci olumlu veya olumsuz yönde etkileyebileceğinden akademisyenlere göre müfredat planlamaktan uzak durulmalı ve TYYÇ' ne göre müfredat tasarlanması önerilebilir.

Turizm rehberliği eğitim müfredatının standartlaştırılması ve bütün üniversitelerde kurum ve öğrenci inisiyatifi olmaksızın uygulanması gerektiği önerilebilir.

Bölgesel temalı dersler, turizm rehberlerinin kendi bölgelerinin uzmanı olma konusunda büyük kolaylıklar sağlayabileceği için zorunlu ders kapsamına alınması önerilebilir.

İşletme temelli derslerin yerine mesleğe yönelik derslerin zorunlu ders olarak müfredata konulması önerilebilir.

Lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitiminde özellikle ilk dört yarıyıldaki öğrencilere temel derslerin verilmesi, uygulama gezilerinin temel dersler ile eş zamanlı olarak en az dört defa ücretsiz olarak sağlanması önerilebilir. Böylece Profesyonel Turizm Rehberi adayları olarak henüz mezun olmadan staj dönemlerinde mesleğin pratiğini özgüvenle yerine getirme imkânına sahip olacaklardır.

Turizm rehberliği eğitimi veren kurumların ve diğer ilgili kurumların katılacağı 'Turizm Rehberliği Müfredatı' temalı bir çalıştay düzenlenebilir. Düzenlenecek çalıştayda ders müfredatlarının güçlü ve zayıf yönleri, gelecekteki olanaklar ve tehditler tartışılıp karara bağlanabilir.

Turizm öngörülerini göz önüne alınarak Türkiye'yi ziyaret edecek turistlere yönelik hem ilgili yabancı dil derslerinin hem de o bölgenin kültürünü tanıttacak derslerin turizm rehberliği eğitim müfredatına uyarlanması Türkiye turizmi ve profesyonel turizm rehberleri için fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Turizm rehberliği eğitim müfredatının standartlaştırılması ve temel derslerin bütün üniversitelerde kurum ve öğrenci inisiyatifi olmaksızın uygulanması önerilmektedir. Turizm ve turist mesleğini ilgilendiren yeni gelişmeler ve gereksinimlerin karşılanabilmesi için müfredatın güncellenebilir olması önemlidir.

KAYNAKÇA

Ahipaşaoglu, S. (1997). Seyehat İşletmelerinde Tur Planlamaları. Ankara: Detay Yayıncılık.

Ahipaşaoglu, S. (2001). Turizmde Rehberlik. Ankara: Detay Yayıncılık.

Ap, J., & Wong, K. (2001). Case study on tour guiding: professionalism, issues and problems. *Tourism Management*(22): 551-563.

Avrupa Kredi Transfer sistemi Koordinatörlüğü (2019). [akts.kurumsal.sdu.edu.tr: https://aktskurumsal.sdu.edu.tr/tr/](https://aktskurumsal.sdu.edu.tr/) Erişim Tarihi: 21 Nisan 2019.

Beyaz, Z., & Karabacak, G. (2018). Türkiye'de Turizm Gelirlerinin Cari İşlemler Dengesi. *International European Journal of Managerial Research*, 2(2): 58.

Çakmak, T.F., İstanbullu Dinçer, F. (2018). Turist Rehberliği Bölümleri Ders Programlarının "Türk Kimliği" Açısından İncelenmesi. *International Journal of Contemporary Tourism Reserach*, 2(2): 67-75

Çeken, H., Karadağ, L., Dalgın, T. (2007). Kırsal Kalkınmada Yeni Bir Yaklaşım Kırsal Turizm ve Türkiye'ye Yönelik Teorik Bir Çalışma. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 8(1): 1-14.

Cohen, E. (1985). The Tourist Guide: The Origins, Structure, And Dynamics Of A Role. *Annals of Tourism Research*, 1(12): 5-29.

Çolakoğlu, O. E. (2009). Türk Turizm Tarihi. Ankara: Detay Yayıncılık

Çolakoğlu, O., Epik, F., & Efendi, E. (2010). Tur Yönetimi ve Turist Rehberliği. Ankara: Detay Yayıncılık.

Çokişler, N. (2017). Turizm Rehberliği Eğitiminde Çeyrek Asırdır Değişmeyen Parçalanmış Yapı Sorunu. 3. Turizm Şurası Tebliğler Kitabı, (2): 325-335.

Dahles, H. (2002). The Politics of Tour Guiding: Image Management in Indonesia. Annals of Tourism Research, 29(3): 783-800.

Dağdeviren, A. (2007). Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Veren Kurumların Ders Programlarının Fonksiyonel Açından Değerlendirilmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı. Balıkesir.

Değirmencioğlu, A. Ö. (1998). Türkiye'de Turizm Rehberliği Eğitimine Bir Yaklaşım. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Turizm Anabilim Dalı. Ankara.

Değirmencioğlu, C. (1997). Eğitim Bilimine Giriş. Bursa: Gazi Kitapevi.

Eker, N. (2015). Profesyonel Turist rehberleri Bakış açısıyla Turizm Rehberliği eğitim müfredatlarının uygulama yeterliliği. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı. Sakarya.

FEG (2019). European Federation of Tourist Guide Associations: <https://www.feg-touristguides.com/touristguideineurope.php> Erişim Tarihi: 12 Nisan 2014.

Gül, T. (2012). Türkiye' de ki Turizm Rehberliği Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı. Afyohkarahisar.

Gülbahar, Y. (2017). E-Öğrenme. Ankara: Pegem Akademi.

Güven, Ö.Z., Ceylan, U. (2014). Lisans ve Ön lisans Düzeyinde Turizm Rehberliği Eğitimi Veren Okullardaki Müfredatların Turizm Rehberliği Meslek Yönetmeliğine Uygunluğunun İncelenmesi. 15.Ulusal Turizm Kongresi, 13-16 Kasım 2014, Gazi Üniversitesi, Ankara, ss 186-195.

Hacıoğlu, N., Demirbulat GÜdü, Özge. (2014). Türkiye’de Turizm Rehberliği Eğitiminin İlgili Mevzuat Çerçevesinde Kavramsal Analizi. 15.Ulusal Turizm Kongresi, 13-16 Kasım 2014, Gazi Üniversitesi, Ankara, ss 170-185.

Holloway, J. C. (1981). The Guided Tour: A Sociological Approach. *Annals of Tourism Research*, 8(3): 377-402.

İşçeli, Z., Kılıç, G. (2018). Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Veren Fakültelerin Müfredatlarının İncelenmesi. *Turist Rehberliği Dergisi*, 1(1): 41-56.

Kırık, A. M. (2014). Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi. *Marmara University Journal of Communication* (21): 73-94.

Leclerc, D., & Martin, J. (2004). Tour Guide Communication Competence: French, German and American Tourists' Perceptions. *International Journal of Intercultural Relations*, 28(3): 181-200.

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi (2019). turizmrehberligi.nevsehir.edu.tr: <http://turizmrehberligi.nevsehir.edu.tr> Erişim Tarihi: 11 Nisan 2019.

Rehber İstatistikleri (2019). [www.tureb.org.tr](http://tureb.org.tr): <http://tureb.org.tr/tr/RehberIstatistik/>

Erişim Tarihi: 29 Mart 2019.

Şahin, G.G. (2011). Üniversite Düzeyinde Turizm Eğitiminde Hizmet Kalitesi Beklenti ve Algısına Yönelik Ankara’da Bir Araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 3(4): 49-65

Şehnaz, D., & Pelit , E. (2002). Türkiye'deki Turizm Eğitim Sistemi ve Avrupa Birliği. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi* (2): 125-146.

Temizkan, R. (2005). Turist Rehberlerinin Türkiye İmajını Algılamaları. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm ve Otel İşletmeciliği Ana Bilim Dalı. Hatay.

Turist Rehberliği Meslek Kanunu (2012). Resmi Gazete: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120622-2.htm> Erişim Tarihi: 15 Nisan 2019.

Turizm İstatistikleri (2019).Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım İşletmeleri Genel Müdürlüğü: <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR-232959/2018-yili-genel-turizm-istatistikleri.html>. Erişim Tarihi: 15 Nisan 2019.

UNWTO (2018) . World Tourism Organizations: <http://marketintelligence.unwto.org/publication/unwto-tourism-highlights-2018> Erişim Tarihi: 29 Mart 2019.

TUREB (2016). Turizmde Krizden Fırsata: Yaklaşım ve Stratejiler: <http://tureb.org.tr/tr/News/Detail/927> Erişim Tarihi: 5 Nisan 2019.

TYYÇ (2019). Türkiye Yüksek Öğretim Yeterlilikler Çerçevesi. <http://tyyc.yok.gov.tr/> Erişim Tarihi: 29 Mart 2019.

Yenipınar, U., & Zorkirişçi, A. (2013). Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerinde Turist Rehberliği Eğitimi. Cag University Journal of Social Sciences (10): 121.

Yetgin, D. (2017). Turist Rehberlerinin Tükenmişlik ve Ekonomik Kaygı Düzeylerinin Mesleki Bağlılık Düzeyleri Üzerindeki Etkisi. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı. Eskişehir.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yüksek Öğretim Program Atlası (2019). [URL:<https://yokatlas.yok.gov.tr/netler-tablo.php?b=11413>]

(Erişim Tarihi: 29 Kasım 2019).

Zhang, H. Q., & Chow, I. (2004). Application of Importance-Performance Model in Tour Guides' Performance: Evidence from Mainland Chinese Outbound Visitors in Hong Kong. Tourism Management. 25(1): 81-91.

WFTGA (2019) World Federation of Tourist Guiding Associations: <http://www.wftga.org/tourist-guiding/what-tourist-guide> Erişim Tarihi: 9 Nisan 2014.

3. Turizm Şurası Turizm Eğitimi, İstihdamı ve Turist Rehberliği Komisyonu: <http://turizmsurasi.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/57389,turizmegitimiistihdamituristrehberligikomisionraporupdf.pdf?0> Erişim Tarihi: 29 Mart 2019.